

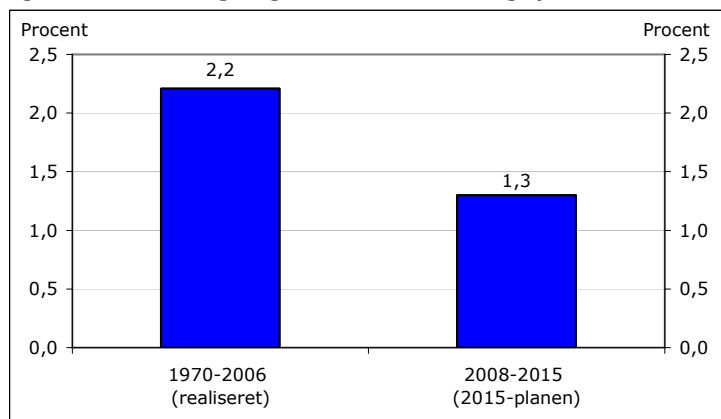
200.000 PERSONER EKSTRA I BESKÆFTIGELSE VED STOP FOR EFTERLØN OG FORHØJELSE AF PENSIONSALDER

Den økonomiske vækst bremses i de kommende år af mangel på arbejdskraft. Regeringen forventer således, at den årlige vækst i dansk økonomi vil udgøre 1,3 pct. frem mod 2015, mens de økonomiske vismænd forventer en vækst på 1,1 pct. Dette er omkring halvdelen af den vækst, vi har været vant til de seneste årtier. Hvis væksten skal øges til en normalvækst på omkring 2 pct. årligt, kan det fx ske ved at øge beskæftigelsen med omkring 200.000 personer. Også finanspolitikken er afhængig af, at den strukturelle beskæftigelse øges. Ifølge den seneste vismandsrapport er finanspolitikken uholdbar svarende til, at der skal strammes med 1,4 pct. af BNP. I den forbindelse er det relevant at overveje et stop for tilgangen til efterløn. Beskæftigelsesfrekvensen blandt de 60-64 årige ligger med 41 pct. i midterfeltet i OECD (15. højeste beskæftigelsesgrad i OECD), og dermed lavere end i lande, vi normalt sammenligner os med, herunder Sverige, Norge, Schweiz og Island. Dette viser, at der er et beskæftigelsespotentiale i aldersgruppen 60-64 årige. Såfremt tilgangen til efterløn standses i år, vil beskæftigelsen vokse med 12.000 personer i 2008, og i 2012, hvor efterlønnen er udfaset, er beskæftigelsen øget med ca. 100.000 personer. Dermed ville beskæftigelsesgraden for 60-64 årige stige fra 41 til 71 pct. (den 2. højeste i OECD). Væksten i beskæftigelsen og de færre personer på overførsler forbedrer holdbarheden på de offentlige finanser med 0,7 pct. af BNP eller ca. 12 mia.kr. Det fremgår af beregninger, som DREAM har udført for CEPOS. Beregningerne viser også, at såfremt pensionsalderen i 2013 øges fra 65 til 66 år, vil beskæftigelsen blive forøget med ca. 150.000 personer i 2013 (inklusive effekten af bortfald af efterløn). Såfremt pensionsalderen yderligere øges til 67 år i 2014, vil beskæftigelsen øges med ca. 200.000 personer i 2014 (i forhold til det nuværende regelsæt). I dette scenarie forbedres holdbarheden på de offentlige finanser med 1,1 pct. af BNP eller ca. 19 mia.kr. Løftet i beskæftigelsen vil øge den gennemsnitlige årlige vækst i perioden 2008-2015 fra 1,3 til 2,2 pct.

Væksten i dansk økonomi hæmmes i de kommende år af mangel på arbejdskraft. Det fremgår således af regeringens 2015-fremskrivning, at væksten i perioden 2008-2015 blot vil udgøre 1,3 pct. årligt i gennemsnit¹. Også vismændene forventer en lav vækst frem mod 2015 svarende til 1,1 pct. årligt. Det er markant under niveauet for væksten siden 1970, hvor gennemsnitsvæksten har udgjort 2,2 pct.

¹ Det bemærkes, at den gennemsnitlige vækst på 1,3 pct. i 2015-planen sker under en antagelse om, at Arbejdsmarkedskommissionens arbejde medfører reformer, der udvider beskæftigelsen med ca. 20.000 personer. Herudover antages det, at arbejdstiden ikke falder som følge af ændret demografi. Såfremt arbejdstiden følger demografien svarer det til, at den samlede beskæftigelse reduceres med ca. 40.000 personer. Dermed tegner der sig et reformbehov svarende til 60.000 personer. Såfremt disse reformer ikke gennemføres, reduceres den gennemsnitlige årlige vækst til ca. 1,1 pct. årligt frem mod 2015.

Figur 1. Gennemsnitlig årlig vækst i BNP i forskellige perioder

Kilde: Danmarks Statistik, Finansministeriet og egne beregninger

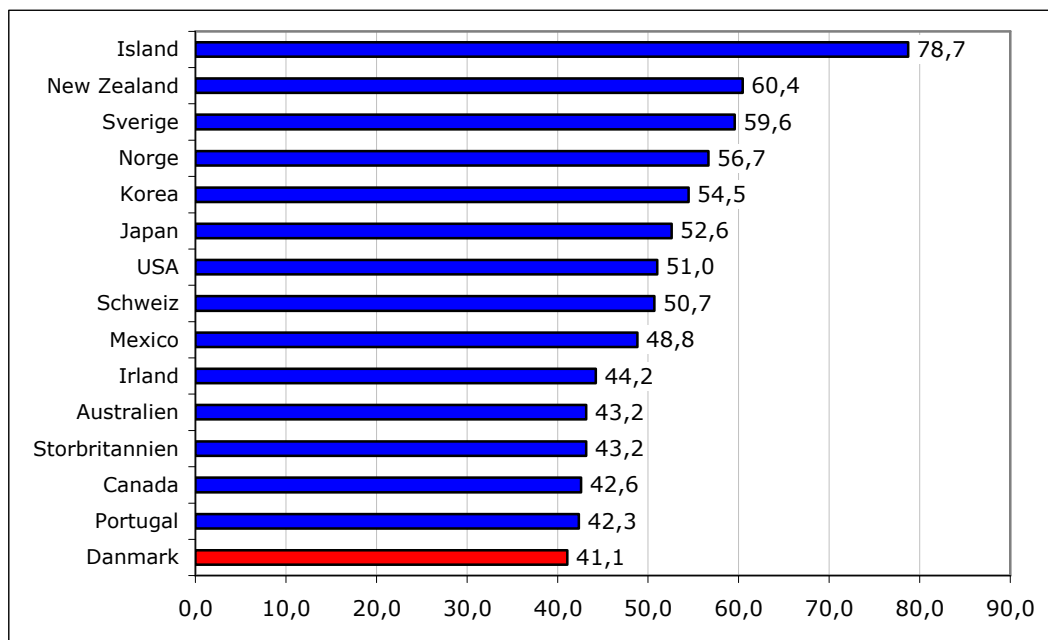
Såfremt den gennemsnitlige årlige vækst skal op på 2,2 pct. i forhold til 2015-planens mål-sætning på 1,3 pct., skal beskæftigelsen øges med ca. 200.000 personer². I den forbindelse er det relevant at overveje en fjernelse af efterlønnen, da der er et betydeligt beskæftigelsespo-tentiale blandt seniorerne i aldersgruppen over 60 år. Herudover kan pensionsalderen hæves fra de nuværende 65 år.

Danmark har den 3. højeste beskæftigelsesgrad³ (76,9 pct.) i OECD for aldersgruppen 15-64 år. Men ses der på de 60-64 årige, ligger beskæftigelsesfrekvensen på 41,1 pct. i midterfeltet i OECD (15. højeste), og dermed under niveauet i lande, som vi normalt sammenligner os med, herunder Sverige (59,6 pct.), Norge (56,7 pct.), Schweiz (50,7 pct.) og Island (78,7 pct.). Dette viser, at der er et betydeligt beskæftigelsespotentiale i aldersgruppen 60-64 år.

² Den underliggende vækst i BNP er grundlæggende drevet af væksten i produktiviteten og væksten i antal arbejdsti-mer. Ved beregningen antages det, at produktiviteten blandt de ekstra beskæftigede svarer til produktiviteten blandt de eksisterende beskæftigede.

³ Antallet af beskæftigede i aldersgruppen 15-64 år i procent af befolkningen i aldersgruppen.

Figur 2. Beskæftigelsesgrader, 60-64 årige, 2006, OECD-lande med højere beskæftigelsesgrad end Danmark

Kilde: OECD

12.000 flere i beskæftigelse i 2008 ved stop for tilgang til efterløn

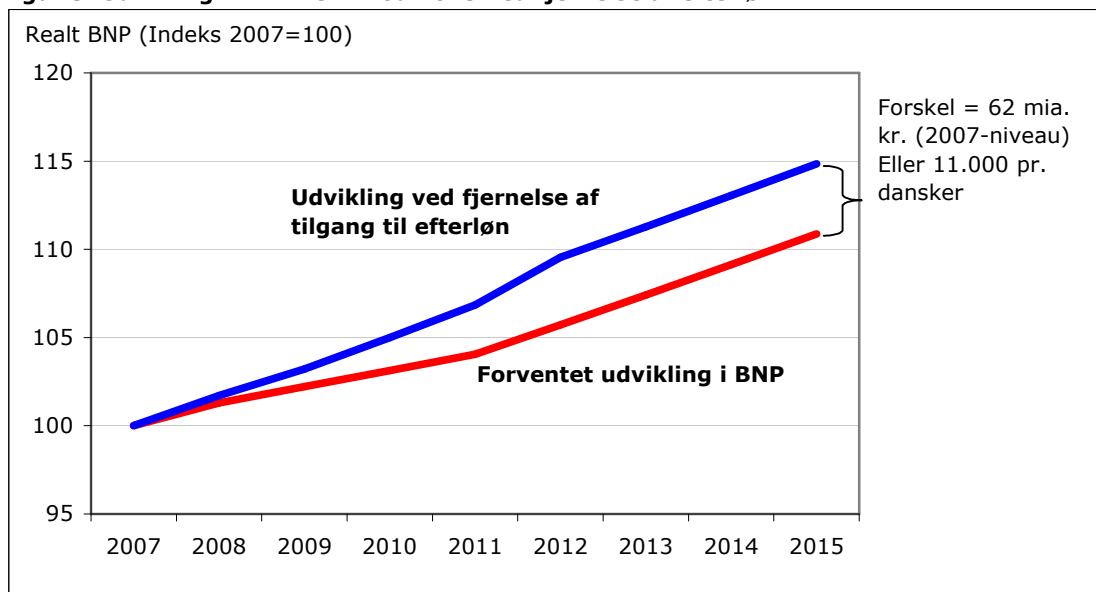
DREAM har for CEPOS beregnet effekten af bortfald af tilgangen til efterlønnen i 2008. Det indebærer, at generation 1948 bliver den første generation, der ikke har adgang til efterløn. Effekten på beskæftigelsen er mærkbar. Allerede i 2008 vil beskæftigelsen vokse med ca. 12.000 personer i forhold til et forløb med den nuværende efterlønsordning. Ledigheden vil vokse med 3.500 personer og dermed vokser arbejdsstyrken med 15.500 personer det første år⁴.

Velstanden øges med 11.000 kr. pr. dansker

I 2012 vil beskæftigelsen være vokset med 102.000 personer i forhold til et forløb uden reformer, mens ledigheden stiger med 10.000 personer.⁵ Væksten i beskæftigelsen vil løfte den gennemsnitlige årlige BNP-vækst frem mod 2015 med godt 0,4 pct.point, fra 1,3 pct. til godt 1,7 pct. Den stigning i produktionen, der følger af afskaffelsen af efterlønnen, udgør ca. 3,5 pct. i 2012 svarende til 62 mia.kr. Pr. dansker udgør dette 11.000 kr.

⁴ Tilgangen til førtidspension skønnes at udgøre 4.000 personer. DREAM antager i deres fremskrivning, at 20 pct. af de personer, der i dag forventes at gå på efterløn, i stedet vil gå på førtidspension i tilfælde af bortfald af efterlønnen. De resterende 80 pct. antages at tilgå arbejdsstyrken (ledige + beskæftigede).

⁵ 30.000 personer går på førtidspension.

Figur 3. Udvikling i BNP frem mod 2015 ved fjernelse af efterløn

Kilde: Dream, Finansministeriet samt egne beregninger

Beskæftigelsesgraden øges med 2,9 pct.enheder, fra 76,9 til 79,8. Dermed vil Danmark have en beskæftigelsesgrad for de 15-64 årige, der er den 2. højeste i OECD, hvor Danmark i dag indtager en tredjeplads. For de 60-64 årige øges beskæftigelsesgraden fra 41,1 pct. (15. højest i OECD) til 70,8 pct. (2. højest).

Tabel 1. Beskæftigelsesgrader, 15-64 årige, 2006, OECD lande

1 Island	85,3
. DK uden efterløn	79,8
2 Schweiz	77,9
3 Danmark nu	76,9
4 Norge	75,5
5 New Zealand	75,2
6 Sverige	74,5
7 Canada	72,9
..	.
..	.
..	.
30 Tyrkiet	45,9
Uvægtet gennemsnit	67,3

Kilde: Employment Outlook 2007, OECD; DREAM og egne beregninger

Tabel 2. Beskæftigelsesgrader, 60-64 årige, 2006, OECD lande

1 Island	78,7
. DK uden efterløn	70,8
2 New Zealand	60,4
3 Sverige	59,6
4 Norge	56,7
5 Korea	54,5
6 Japan	52,6
7 USA	51,0
8 Schweiz	50,7
..	.
15 Danmark nu	41,1
..	.
Uvægtet gennemsnit	36,7

Kilde: Employment Outlook 2007, OECD; DREAM og egne beregninger

Budgetforbedring på 0,7 pct. af BNP eller 12 mia.kr.

Stop for tilgangen til efterløn vil medføre, at der vil være færre personer på overførselsindkomst, og flere vil være i beskæftigelse. Det vil forbedre holdbarheden på de offentlige finanser svarende til 0,7 pct. af BNP eller 12 mia.kr.⁶ I DØR (2007 efterår)⁷ findes, at de offentlige finanser ikke er holdbare, da de fremtidige tilbagediskonterede udgifter er større end indtæg-

⁶ Det antages i beregningerne, at efterlønsbidraget bortfalder og allerede indbetalte bidrag tilbagebetales i overensstemmelse med lovgivningen.

⁷ Diskussionsoplæg, møde i Det Økonomiske Råd den 29. november 2007.

terne. Stramningsbehovet opgøres til 1,4 pct. af BNP. Et bortfald af efterlønnen vil dermed halvere holdbarhedsproblemet. Alternativt kan budgetforbedringen finansiere en lettelse i topskatten på 9 pct.enheder, svarende til at den øverste marginalskat kan sænkes fra 63 til 54½ pct. Det vil øge beskæftigelsen med yderligere 15.000 personer⁸, fordi det bliver mere attraktivt at arbejde ekstra. Hertil kommer effekter på det kvalitative arbejdsudbud. Dvs. det bliver mere attraktivt at arbejde til en højere timeløn ved at være mere effektiv, arbejde efter en bonus eller gøre karriere. Desuden bliver det mere attraktivt at uddanne sig.

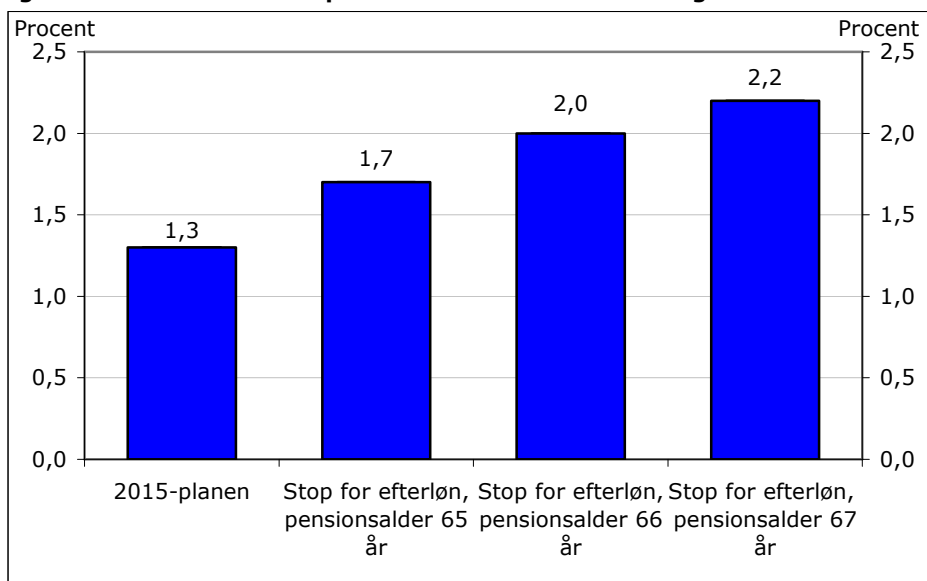
Stigning i folkepensionsalder på 1 år i 2013: yderligere 50.000 ekstra i arbejde

Kombineres scenariet med stop for tilgang til efterløn i 2008 med en forhøjelse af folkepensionsalderen i 2013 fra 65 til 66 år vil det øge beskæftigelsen med yderligere 47.000⁹ til 150.000 personer i 2013 og frem.¹⁰ Dermed bliver den samlede forbedring af de offentlige finansers holdbarhed på 0,9 pct. af BNP eller ca. 16 mia.kr. I dette scenarie øges den gennemsnitlige årlige vækst i BNP med knap 0,7 pct.point i perioden 2008-2015, hvorved væksten bliver knap 2,0 pct. i gennemsnit.

Stigning i folkepensionsalder på yderligere 1 år i 2014: yderligere 50.000 ekstra i arbejde

Øges folkepensionsalderen med yderligere 1 år i 2014, øges beskæftigelsen med yderligere 46.000 personer. Den samlede effekt på beskæftigelsen udgør ca. 195.000 personer. Det øger den gennemsnitlige årlige vækst i BNP i perioden 2008-2015 med knap 0,9 pct.point fra 1,3 til 2,2 pct. Den samlede forbedring af holdbarheden på de offentlige finanser bliver på 1,1 pct. af BNP eller ca. 19 mia.kr.

Figur 4. Gns. vækst i BNP i perioden 2008-2015 i forskellige scenarier

Kilde: Finansministeriet, DREAM og egne beregninger

Tilbagetrækning

⁸ Beregnet ud fra elasticiteter i Fordeling og Incitamentet (2002).

⁹ DREAM antager, at 20 pct. af de personer, der i dag forventes at gå på folkepension, i stedet vil gå på førtidspension i tilfælde af bortfald af efterlønnen. De resterende 80 pct. antages at tilgå arbejdsstyrken (ledige + beskæftigede).

¹⁰ Der forudsættes opretholdelse af levetidsindekseringen for folkepensionen som vedtaget i Velfærdsreformen.

Det hævdes fra tid til anden, at en fjernelse af efterlønsordningen eller en stigning i den formelle tilbagetrækningsalder i høj grad vil medføre en stigning i ledigheden og tilgangen til førtidspension snarere end et løft i beskæftigelsen.

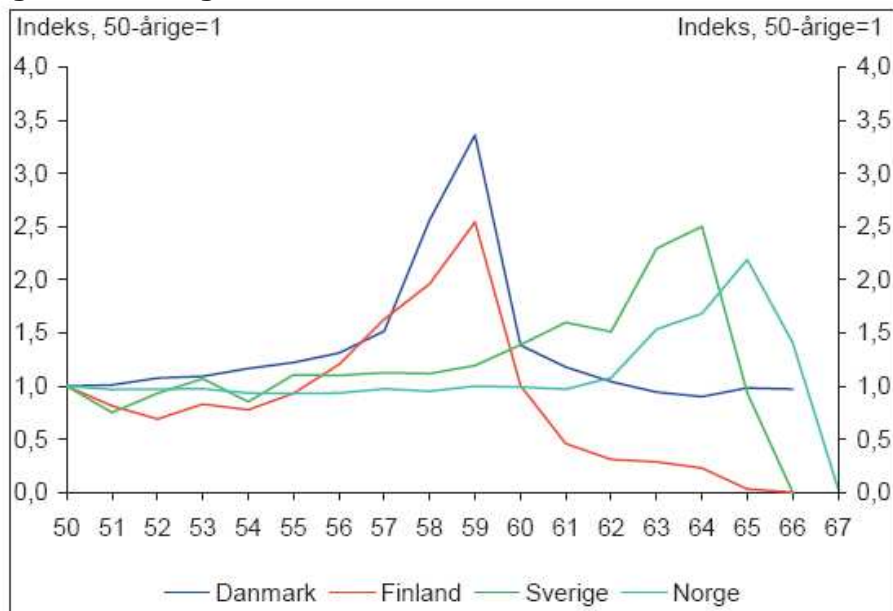
Ser man på ledighedens aldersprofil fremgår det, at ledigheden har en tendens til at stige markant i slutningen af 50'erne. En af grundene hertil kan være, at arbejdsgivere er tilbageholdende over for at ansætte personer, der er tæt på efterlønsalderen. Virksomhederne risikerer nemlig at betale oplæringsomkostninger for personer, der hurtigt herefter går på efterløn. Herudover kan man forestille sig, at arbejdsløse lønmodtagere er mindre interesseret i at starte på et nyt job kort tid før de kan starte på efterløn.

I Velfærdskommissionen (2006) ses der på tilbagetrækningsmønstret i de nordiske lande. Det bemærkes her, at lønmodtagere i Finland lige som i Danmark har mulighed for at trække sig tilbage omkring 60-årsalderen. Og det fremgår af nedenstående figur, at der i begge lande er en "ledighedspukkel" omkring 60-årsalderen.

Sverige og Norge har ikke nogen ledighedspukkel omkring 60-årsalderen, og det kan skyldes, at de ikke har samme mulighed for at trække sig tilbage på det tidspunkt. Ledighedspuklen ligger i Sverige omkring pensionsalderen på 65 år og i Norge på 67 år.

Dette indikerer, at en forhøjelse af den formelle tilbagetrækningsalder i Danmark vil flytte den ledighedspukkel, der vil være der "under alle omstændigheder". Med andre ord indikerer ovenstående, at ledigheden ikke forøges generelt ved en forhøjelse af tilbagetrækningsalderen, men at merledigheden (ledighedspuklen) flyttes i takt med tilbagetrækningsalderen.

Figur 5. Merledighed blandt ældre i de nordiske lande

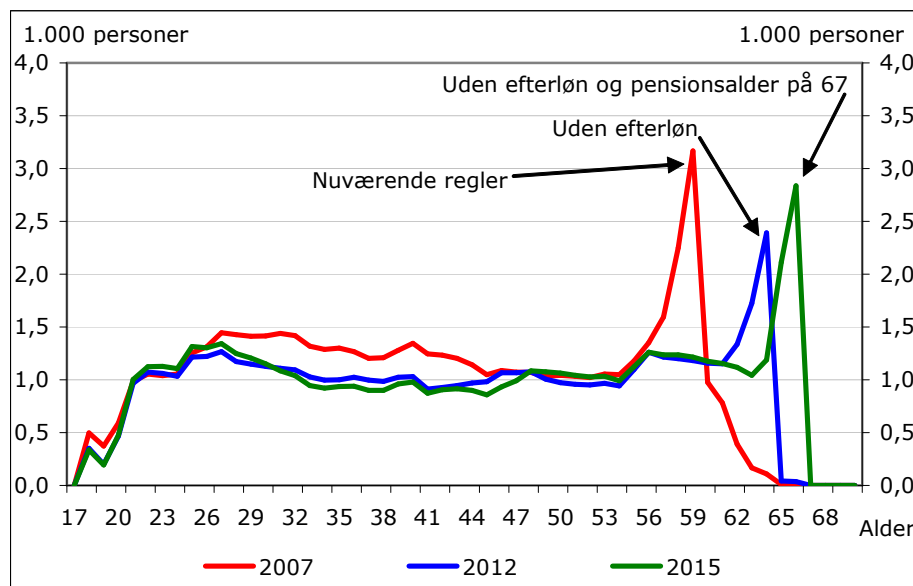
Anm: Danmark: Gennemsnit for årene 2000-2003. Sverige: Gennemsnit for årene 2001-2004. Finland: 2001. Norge: 2004.

Kilde: Danmark: Danmarks Statistik (Registerbaseret arbejdsstyrkestatistik). Sverige: Særkørsel fra Eurostat. Finland: OECD, Ageing and Employment Policies, 2004. Norge: Særkørsel fra Eurostat, Statistiske sentralbyrå og oplysninger fra det norske arbejdsdirektorat (AETAT).

Figur fra Analyserapport: Fremtidens velfærd – vores valg, Velfærdskommissionen, 2006

På baggrund af erfaringerne forventes det i DREAMs fremskrivning, at ledighedspuklen i Danmark omkring de 57-59 årige vil blive flyttet til aldersgruppen 62-64 årige i scenariet med bortfald af efterløn. Rykkes pensionsalderen til 67 år, vil ledighedspuklen blive flyttet til aldersgruppen 64-66 år, se figur 6.

Figur 6. Aldersfordelt ledighed for mænd i forskellige scenarier og perioder

Kilde: DREAM

Efterlønnernes helbred

Der er ikke meget, der tyder på, at tilgang til efterløn hovedsageligt skyldes svækket helbred. Det Økonomiske Råd (2005)¹¹ betragter forskellige indikatorer¹² for efterlønsmodtageres og erhvervsaktives (60-64-årige) helbred. Det Økonomiske Råd (2005) konkluderer, at der ikke er stor forskel på, hvor stor en andel af de to grupper, der aflægger mere end 10 lægebesøg om året og de to gruppers modtagelse af sygedagpenge.

I Arbejdsmarkedsrapport 2003 opgør Dansk Arbejdsgiverforening (DA) det selvoplevede helbred for efterlønsmodtageres og erhvervsaktive. Opgørelsen viser, at der ikke er stor forskel på efterlønsmodtageres og erhvervsaktives (55-59-årige) selvoplevede helbred.

I DREAMs beregninger forudsættes det, at 20 pct. af de personer, der ikke længere kan gå på efterløn, overgår til førtidspension, mens 80 pct. bliver i arbejdsstyrken. Det Økonomiske Råd (2005) anslår derimod, at kun 10-15 pct. vil overgå til førtidspension.

¹¹ Dansk Økonomi, Forår 2005.

¹² Der ses på andelen med 10 lægebesøg om året samt andel med sygedagpenge, ligesom sygedagpengegraden betragtes.

Bilag

**Tabel 3. Beskæftigelsesgrader, 15-64
årige, 2006, OECD-lande**

1 Island	85,3
DK uden efterløn	79,8
2 Schweiz	77,9
3 Danmark	76,9
4 Norge	75,5
5 New Zealand	75,2
6 Sverige	74,5
7 Canada	72,9
8 Storbritannien	72,5
9 Holland	72,4
10 Australien	72,2
11 USA	72,0
12 Østrig	70,2
13 Japan	70,0
14 Finland	68,9
15 Irland	68,1
16 Portugal	67,9
17 Tyskland	67,2
18 Spanien	65,7
19 Tjekkiet	65,3
20 Korea	63,8
21 Luxembourg	63,6
22 Frankrig	62,3
23 Grækenland	61,0
24 Mexico	61,0
25 Belgien	60,4
26 Slovakiet	59,4
27 Italien	58,4
28 Ungarn	57,3
29 Polen	54,5
30 Tyrkiet	45,9
Uvægtet gennemsnit	67,3

Note: Data for Luxembourg er for 2005
Kilde: Employment Outlook 2007, OECD og egne beregninger

**Tabel 4. Beskæftigelsesgrader, 60-64
årige, 2006, OECD lande**

1 Island	78,7
DK uden efterløn	70,8
2 New Zealand	60,4
3 Sverige	59,6
4 Norge	56,7
5 Korea	54,5
6 Japan	52,6
7 USA	51,0
8 Schweiz	50,7
9 Mexico	48,8
10 Irland	44,2
11 Australien	43,2
12 Storbritannien	43,2
13 Canada	42,6
14 Portugal	42,3
15 Danmark	41,1
16 Finland	37,0
17 Spanien	32,9
18 Grækenland	31,9
19 Tyskland	30,1
20 Tyrkiet	26,1
21 Holland	26,1
22 Tjekkiet	23,1
23 Italien	18,6
24 Polen	17,9
25 Frankrig	17,5
26 Belgien	15,5
27 Østrig	15,3
28 Slovakiet	13,6
29 Ungarn	13,4
30 Luxembourg	12,7
Uvægtet gennemsnit	36,7

Kilde: Employment Outlook 2007, OECD og egne beregninger. Note: Data for Luxembourg er for 2005